

Vraag nr. 165
van 6 april 2005
van de heer KRIS VAN DIJCK

Depressiepatiënten – Tewerkstelling

Het aantal depressies, CVS en andere syndromen, samengaande met het aantal zelfdodingen stijgt enorm. Wetenschappelijk onderzoek heeft ook uitgewezen dat deze syndromen in veel gevallen niet eenmalig of tijdelijk zijn, maar langdurige behandeling en opvolging vragen.

Vanuit therapeuten krijgen wij de opmerking dat een aantal van hun cliënten tijdens en na de behandeling opnieuw aan het werk zouden kunnen en willen. In het kader van hun herstel is dit een belangrijke factor. Zinvol bezig zijn, wil ook zeggen zichzelf opnieuw respecteren, zichzelf waardevol vinden, belangrijk zijn voor de omgeving en de samenleving.

Uiteraard is dit in ons systeem van "tewerkstelling" "ziek zijn" of "werkloos zijn" niet makkelijk. Tenzij in een aantal psychiatrische centra, dit is dan veel-
eer bezigheid in plaats van tewerkstelling.

De betrokkenen zouden dan ook stapsgewijs opnieuw moeten kunnen intreden in het arbeidsproces. Zo nodig beginnende met enkele uren op enkele dagen van de week.

1. Welke mogelijkheden daartoe bestaan er thans ?
2. Lopen er proefprojecten op dat vlak ?
3. Welke instantie is het best geplaatst om zo nodig terzake (bijkomende) initiatieven te nemen ?

N.B. Deze vraag werd gesteld aan de ministers Vandenbroucke (vraag nr. 165) en Vervotte (nr. 151).

Antwoord

Welke mogelijkheden bestaan er thans om stapsgewijs opnieuw in te treden in het arbeidsproces?

Lopen er proefprojecten op dat vlak?

Welke instantie is het best geplaatst om zo nodig terzake (bijkomende) initiatieven te nemen?

1. Werknemers die arbeidsongeschikt werden verklaard en opnieuw aan het werk willen, kunnen dit via herscholing binnen het RIZIV-statuuat of progressieve tewerkstelling. De federale reglementering terzake behoort tot de bevoegdheid van mevr. F. Van den Bossche, minister van Werk en Consumentenzaken, en de heer R. Demotte, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Het SERV-advies van 3 maart 2004 over het wegwerken van activiteitsvallen bij personen met een arbeidshandicap lijst de knelpunten op die zich hier nog stellen om flexibel te kunnen inspelen op de noden van de client en af te stemmen met de instrumenten van het werkgelegenheidsakkoord. Een actieplan werd medio 2004 overgemaakt aan de bevoegde federale Minister. Dit leidde tot een ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gewesten en gemeenschappen betreffende de herinschakeling van arbeidsgehandicapten om te komen tot een betere afstemming tussen federale en gewest-of gemeenschapsregelingen op dit vlak. Voor het Vlaams Gewest betekent dit dat alle instrumenten en middelen optimaal ingezet kunnen worden met het oog op de effectieve herinschakeling van de persoon met een arbeidshandicap, ongeacht zijn uitkeringsstatuuat. Administratieve barrières op dit vlak moeten voor de betrokken cliënt en dienst weggewerkt worden. Hoewel dit akkoord nog niet is ondertekend, werd in Vlaanderen toch reeds pragmatisch een oplossing gegeven voor personen met een ziekte- of invaliditeitsuitkering: waar deze vroeger niet als werkzoekende ingeschreven konden worden bij de VDAB omwille van het risico hun uitkering te verliezen, kunnen zij dit in het Vlaams Gewest nu wel. Dit betekent dat zij zonder het risico hun uitkering te verliezen, een traject kunnen doorlopen en bijvoorbeeld een opleiding kunnen volgen bij de VDAB. De andere knelpunten hebben voordurend onze aandacht voor hét zoeken naar oplossingen. Overleg tussen alle bevoegde ministers moet leiden tot de ondertekening van het akkoord zodat in Vlaanderen de werking van VDAB en RIZIV tot een betere afstemming komt.

Voor de Vlaamse Regering is het essentieel dat iedere werkzoekende persoon met een arbeidshandicap de mogelijkheid moet krijgen om in een volwaardige trajectbegeleiding naar werk te stappen. Sinds 2003 werkt de VDAB samen

met de gespecialiseerde arbeidstrajectbegeleiding ATB, erkend door het Vlaams Fonds, die hierdoor een ruimere doelgroep arbeidsgehandicapten kan bereiken dan alleen erkende personen met een handicap. In het kader van Beter Bestuurlijk Beleid, zal heel het pakket van gespecialiseerde maatregelen voor erkende personen met een handicap, inzake werk en opleiding nu nog onder de bevoegdheid van de Minister van Welzijn, op 1 januari 2006 overgeheveld worden naar het beleidsdomein Werk en Sociale Economie, onder de bevoegdheid van F. Vandenbroucke, minister van Werk, Onderwijs en Vorming en mevrouw K. Van Brempt minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen. De integratie van de reguliere en specifieke trajectbegeleiding en trajectuitvoeringsinstanties binnen hetzelfde beleidsdomein moet het mogelijk maken gericht te zoeken naar gepast werk op maat van de werkzoekende. Waar nodig kunnen de specifieke trajecten ingezet worden voor een bredere groep van personen met een arbeidshandicap, zoals personen met een psychische problematiek.

Afhankelijk van de budgettaire ruimte zullen voor deze specifieke trajectbegeleiding en trajectuitvoeringsinstanties voor de ruimere doelgroep bijkomende middelen worden voorzien.

Aandachtspunt is ook om werk te maken van de 'blinde vlekken' in het pakket van specifieke maatregelen voor personen met een arbeidshandicap: een ingediend projectvoorstel in het kader van ESF, laat toe een experiment rond 'supported employment' of ondersteuning op de werkvloer vanuit de Beschutte Werkplaatsen te volgen; ook loopbaanbegeleiding en nazorg nadat de werkzoekende een job gevonden heeft op de werkvloer dient structureel ingebed te worden, vertrekkend vanuit reeds bestaande maatregelen, projecten en praktijken.

In het continuüm van zorg en werk is voorafgaand aan de trajectbegeleiding van werkzoekenden naar beschermde of reguliere tewerkstelling, vaak nog een tussenstap noodzakelijk in de vorm van niet-betaalde arbeidszorg. Deze zorg is als het ware de schakel tussen zorg en arbeid. Als eindpunt of onderdeel van het herstelproces, kan arbeidszorg binnen welzijn tegemoetkomen aan de noden en wensen van de cliënt voor rehabilitatie en inte-

gratie in de maatschappij. Voor tewerkstelling kan arbeidszorg het begin zijn van een nieuwe inschakeling in het reguliere of beschermde arbeidscircuit. Arbeidszorg betekent voor personen met psychische problemen in de eerste plaats een plek voor de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden, dagstructurering en de opbouw van sociale contacten zo blijkt uit het onderzoek ter evaluatie van de pilootprojecten 'activering' die hierna ter sprake komen. Voor sommigen zal arbeidszorg een eindpunt zijn, voor sommigen een terugval ter preventie van opname, voor nog anderen een 'observatiecentrum' om hun mogelijkheden te ontdekken of een voortraject om weer te wennen aan arbeidsritme, arbeidsvaardigheden of sociaal contact in een werksfeer. In die zin dient arbeidszorg nauw aan te sluiten bij gespecialiseerde arbeidstrajectbegeleiding, opleidingsinitiatieven of beschermde of sociale tewerkstelling voor diegenen die toch kunnen doorstromen, zonder dat dit voor iedereen een doel hoeft te zijn.

Op gemeenschapsniveau is op dit ogenblik mevrouw I. Vervotte, Minister van Welzijn en Volksgezondheid, bevoegd voor geestelijke gezondheidszorg, de zorg voor personen met een handicap en het algemeen welzijnswerk. Het belang van arbeidszorg in deze sectoren als deel van het herstelproces en rehabilitatie en integratie in de maatschappij wordt erkend in de beleidsnota 'Welzijn'. Daarnaast is Mevrouw Van Brempt, Minister van Sociale Economie bevoegd voor arbeidszorg gekoppeld aan Sociale Werkplaatsen. In de nota van 11 juni 2001 'Aanzet tot een beleid inzake arbeidszorg', van de vorige ministers van Werk en Welzijn, voorgelegd aan de Vlaamse Regering op 14 december 2001, wordt dit dubbelspoor van arbeidszorg bekrachtigd. Enkel de activiteiten van de dagcentra en het begeleid werken voor erkende personen met een handicap enerzijds en arbeidszorg in sociale werkplaatsen anderzijds kennen op dit ogenblik een inbedding in de "vaste" regelgeving.

2. Federaal niveau werd in 2001 op initiatief van de toenmalige federale ministers Aelvoet en Vandenbroucke gestart met pilootprojecten voor activering om mensen met ernstige en langdurige psychiatrische problemen te begeleiden naar aangepaste vorming of werk.

De pilootprojecten activering werden opgestart in december 2001 en lopen nog tot einde 2005. De federale omzendbrief van 21 september 2001 aan de Initiatieven voor Beschut Wonen (-IBW) , waarin deze gevraagd worden zich kandidaat te stellen voor een dergelijk pilootproject, stelt onder meer: "De pilootprojecten willen initiatieven ondersteunen die aandacht hebben voor de twee belangrijkste activiteiten die in de functie activering moeten aanwezig zijn, met name ondersteuningsgerichte en ontwikkelingsgerichte activiteiten. ... Onder ontwikkelingsgerichte activiteiten verstaat men o.a. het inrichten van ateliers, het geven van cursussen, trajectbegeleiding inclusief permanente *assessment, supported . education*, arbeidstraining al dan niet met de uiteindelijke bedoeling de cliënt opnieuw te activeren binnen het reguliere arbeidscircuit,..."

Op 16 december 2004 meldde minister Demotte aan de 19 federaal gefinancierde pilootprojecten dat de financiering van de pilootprojecten "activering" vanaf 2006 gereserveerd zal worden voor het opstarten van nieuwe pilootprojecten voor "zorgcircuits en zorgnetwerken in de geestelijke gezondheidszorg". Bij de uitwerking van deze nieuwe pilootprojecten zal aandacht worden besteed aan de lessen die uit het project "activering" kunnen worden getrokken. Bovendien zal de mogelijkheid worden onderzocht om het concept activering mee te integreren in deze nieuwe pilootprojecten. De nieuwe pilootprojecten worden voorbereid in een interkabinetten werkgroep waarvoor een eerste vergadering gepland is midden mei. De projecten zelf zouden ten vroegste starten in de tweede helft van 2005.

Uit het evaluatieonderzoek van de activeringsprojecten in februari 2004 bleek dat de pilootprojecten ofwel startten vanuit het niets met activering, anderen vonden hierin bijkomende middelen voor een bestaande werking en nog anderen financierden hiermee een bepaald aspect van de werking (dagactiviteiten en ontmoetingscentra) . Er bleek een grote discrepantie te bestaan tussen de doelstelling van de projecten nl. arbeidstrajectbegeleiding en vormingstrajectbegeleiding naar werk en de uiteindelijke invulling van deze doelstelling. In de praktijk ligt de nadruk van deze projecten voor-

namelijk op het aanbieden van dagstructuur via niet betaalde arbeid (bv. Atelierwerking).

Op niveau van de gemeenschappen bestaan er voor personen met psychische problemen geen gelijkaardige proefprojecten voor personen met psychische problemen. Zoals uit punt 1 blijkt kunnen zij gebruik maken van de initiatieven voor progressieve tewerkstelling op federaal niveau, kunnen zij als werkzoekende terecht bij de VDAB of het ATB-netwerk voor al of niet gespecialiseerde trajectbegeleiding en wordt er voorzien in onbetaalde arbeidszorg in sociale werkplaatsen en dagcentra voor personen met een handicap.

3. Het stopzetten van de pilootprojecten voor activering op federaal niveau en de toenemende druk van personen met psychische problemen voor een specifiek traject op maat, doet de vraag rijzen naar afstemming en meer mogelijkheden voor gespecialiseerde begeleiding.

De beleidsbrief 'Werk' geeft duidelijk aan hoe de sluitende aanpak in de begeleiding van werkzoekenden ervoor moet zorgen dat iedereen de mogelijkheid krijgt op maat begeleid te worden naar werk. De overdracht binnen BBB van de gespecialiseerde maatregelen voor personen met een handicap, zal ons de kans geven deze maatregelen verder te integreren binnen het reguliere arbeidsmarktbeleid, met behoud van hun sterkte voor bijzondere doelgroepen. Dit zal ertoe leiden dat een ruimere groep van personen met een arbeidshandicap van deze maatregelen gebruik zal kunnen maken in de toekomst. Ook arbeidszorg moet een duidelijke plek krijgen in dit continuüm van werk , en zorg. Deze moet nauw aansluiten bij het arbeidsmarktbeleid, maar anderzijds ook duidelijk onderscheiden worden. Overleg tussen de drie betrokken Ministers van de Vlaamse

Regering Welzijn en Volksgezondheid, Werk, Onderwijs en Vorming en Sociale Economie zal hiervoor moeten zorgen.